

Anadolu'daki Doğa Motifleriyle Anlatımın Sivas Zara Bolucan Köyü Mezar Taşları Üzerinden İncelenmesi

Burak KAYA¹

Prof. Cem Kağan UZUNÖZ²

Geliş tarihi / Received: 10.08.2019

Kabul tarihi / Accepted: 18.09.2019

Öz

Motifler, semboller, çizgiler anlam yüklenen ve anlam ifade eden iletişim araçlarıdır. Bu motiflerin mezar taşları üzerinde de kullanıldığı görülmektedir. Mezar süslemeleri olarak bitki ve doğa motiflerinin anlamının ve işlevinin ne olduğu, Alevi – Bektaşî kültürü temelinde bu motiflerin ne anlattığı sorusuna yanıt aranmıştır. Sivas'ın Zara ilçesinin 32 kilometre güney doğusunda bulunan Bolucan Köyü'ne gidilmiş ve mezar taşları üzerindeki sembollerin fotoğrafları çekilmiştir. Kaynak ve literatür taramaları yapılarak Anadolu'nun başka bölgelerindeki örnekler ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Bolucan Köyü'nde bulunan 35 adet eski mezardan iki tanesinin üzerinde bulunan güneş ve çiçek motifleri örneğinde Anadolu'daki doğa motifleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kültür, Mezar Taşları, Motifler, İnanç, Doğa*

¹ İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye, burakkaya9@aydin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6092-2734>

² İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye, kaganuzunoz@aydin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-1859-6012>

Doi Num: 10.17932/IAU.ICD.2015.006/icd_v05i2004

Analysis of Narration by Nature Motifs in Anatolia over Tombstones of Sivas Zara's Bolucan Village

Abstract

Motifs, symbols, lines are means of communication that are meaningful and attributed meaning to. It is seen that these motifs are also used on tombstones. An answer was sought for the question of the meaning and function of plant and nature motifs as grave decorations and what these motifs mean on the basis of Alevi-Bektashi culture. Bolucan Village, located 32 kilometers southeast of Zara district of Sivas, was visited and photographs of the symbols on the tombstones were taken. Literature review were made and comparisons were made with examples from other regions of Anatolia.. In Anatolia, nature motifs, which are in the example of sun and flower motifs on two of the 35 old tombs in Bolucan Village, were examined.

Keywords: *Culture, Tombstones, Motifs, Belief, Nature*

Giriş

İnsanoğlu hayata başladığı ilk andan itibaren, yaşamının devam etmesi, ihtiyaçlarının giderilmesi, kendisini her türlü ifade edebilmesi için sürekli bir anlatım yapma gereği duymuştur. Örneğin bir bebek gözlemlendiğinde basit işaretlerle bir şeyler anlatmaya çalıştığı kolayca görülmektedir.

İnsanlar anlatımı kimi zaman sözle, kimi zaman işaretlerle, resimlerle, sembollerle, motiflerle gerçekleştirmiştir. Motifler bütün coğrafyalarda ve kültürlerde önemli bir yer tutmuştur. Eski insanlar bu motifleri hayatın her alanında iletişim aracı olarak kullanmışlardır. Bu yüzden semboller ve işaretler kültürlerin anlaşılması için önemli ipuçları olma özelliği taşır (Crowley & Heyer, 2014:36). İslamiyet öncesi Türk topluluklarında ve Anadolu kültürlerinde yer alan ve doğayı konu alan pek çok süslemenin mezar taşlarında, giysilerde, halılarda, duvar üstleri gibi yerlerde günümüzde bile sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Anadolu tarih boyunca çeşitli kültürlere ve topluluklara ev sahipliği yaptığı için tüm toplumlar birbirlerinin inançları, sanatları ve geleneklerinden etkilenmişlerdir. Sosyal yaşamın gerekliliğinden dolayı sürekli iletişim ve etkileşim içinde

olan insanların birbirinden etkilenmesi kaçınılmazdır (Kaya, 2019). Bu etki Bolucan Köyü gibi yerlerde mezar taşları üzerinde de görülmektedir.

Bu çalışmada, mezarlar üzerinde bulunan güneş ve bitki motifleri incelenmiştir. Anadolu’da diğer bölgelerdeki mezarların üzerinde bulunan motiflerle karşılaştırmalar yapılarak, bir anlam arayışına girilmiştir. Mezar süslemeleri olarak bitki ve doğa motiflerinin anlamının ve işlevinin ne olduğu, Alevi – Bektaşî kültürü temelinde bu motiflerin ne anlattığı sorusuna Roland Barthes’in göstergebilimsel analiz yönteminden yararlanarak yanıt aranmıştır.

Anadolu, mezar taşlarında en çok süsleme olan bölgelerden birisidir. Özellikle bölgede Türklerin hâkimiyetinden sonra anıt mezarlar ve süslemelerde artışlar olmuştur (Butasım & Ertekin, 2018: 4- 5). Hatta Bedri Rahmi Eyüboğlu; “Bizim memleketimiz motif bakımından eşine dünyada az rastlanan bir zenginlik gösterir. Motif kundaktan mezar taşına kadar bizimle beraberdir.” demiştir (Uğurlu, 1991: 76). Anadolu’da bulunan tüm bu motiflere bakıldığında çok sayıda doğa motifi dikkat çekmektedir. Toplumların neden doğa motiflerini türlü alanlarda kullanmayı tercih ettiği araştırılmalıdır.

Eskiden Türkler göçer bir hayat sürdürdüğü için doğanın verdikleriyle hayatlarını devam ettirirlerdi. Bu nedenle tabiata büyük önem vermişlerdir. Doğaya uygun bir hayatı benimsemiş tüm hayat akışlarını doğaya uygun şekilde düzenlemişlerdir. Dağ, güneş, ağaç, su, bitki gibi doğa figürleri kutsal bir yer tutmuştur. Türkler Anadolu’ya ilk geldiklerinde daha çok Mevlevilik, Bektaşîlik, kalenderlik ve ahilik gibi tasavvuf inançlarını benimsemişlerdir (Uğurlu, 1991: 80). Tabiata olan saygı ve kutsallaştırma Alevi - Bektaşî kültüründe günümüzde kadar devam etmiştir.

Alevi dedesi Musa Kendigelen, Alevi - Bektaşî kültüründe insanın doğadaki maddelerden yaratıldığına inanıldığını söylemiştir. Bu inancıya göre insanoglu dört “anasır” olan ateş, su, hava, topraktan ve “şes cihet” (altı nesneden) yaratılmıştır (Kaya, 2019: 25). Bu inançta insan-doğa sevgisi tanrı ve insan sevgisi kadar büyük önem taşımaktadır. “Yer anam, gök babam, güneş atam” diyecek kadar doğaya sevgi duymuşlardır (Gülçiçek, 2002: 113). Bu durumun yansıması Alevi - Bektaşî kültüründen pek çok ozanın deyişlerinde görülmektedir.

Halk ozanı Kaygusuz Abdal bu durumu;

“İnsan, cümle yaratılmışın aynasıdır. Cemi (bütün) eşyanın hakikati âlem-i âdemdir ve âdemin hakikati Hakk'tır. İnsanın vücudu bir şehir gibidir; Ateş, Su, Toprak ve Yel gibi dört türlü nesneden; kemik, sinir damar, deri, ilik, et, kan, yağ ve kıl gibi dokuz cevherden oluşmuştur. Yedi kat yerler vücudumdur, sular damarımdır, gökler çadırımdır, arş seyranımdır, çarh devranımdır, yıldızlar meşalemdir. Gece ermişlik, gündüz nebiliktir. İlkbahar doğmak, sonbahar ölmek; sağlık gül bahçesinde olmak, hastalık karanlıkta kalmaktır. Bütün kâinat, altı bini nebâta (bitki), altı bini hayvanata, altı bini insana ait olan, birbirinden ayrı olmayan ve Tanrı ile kuşatılan bu on sekiz bin âlem insanın vücudundadır, özündedir. Bunları dilimiz ve elimizle rencide etmemeliyiz, incitmemeliyiz. Çünkü onlar rencide olursa, Tanrı da rencide olur.” şeklinde ifade etmiştir (Gülçiçek, 2002: 113). Bolucan Köyü eski mezarlarında da doğa sevgisi ve tabiatın kutsallığı görülmektedir.

Mezarlıkta 35 adet eski taş mezar bulunmaktadır. Mezarların geneli 1950'li yıllara ait olduğu halde daha eski zamanlardan izler taşımaktadırlar. 1940'lı yıllardan önceye ait olanların üzerindeki yazılar ve tarihler Osmanlıcadır. Pek çoğu zamanla aşındığı için okunamamaktadır. Mezarların hepsinin baş kısmında “balbal” benzeri insan formları bulunmaktadır. Bunların hepsinin yüzleri doğuya bakmakta ve güneşin doğuşunu selamlamaktadır. Mezarlar çok sayıda kuş, güneş, ay, yıldız, çiçek ve ağaç gibi pastoral (doğa) motifler ile süslenmiştir. Bu motiflerin yanında mezarların piramit tabanları ile üzerlerindeki ev, at, sofrası, tüfek, kılıç, insan ve uçak benzeri motifler dikkat çekmektedir. Bu mezarların taş olarak son örnekleri 60'lı yıllardır. Daha sonrasındaki yıllarda bu geleneğin kaybolmasında köyün nüfusunun azalması da etkili olmuştur. Ayrıca birbirine benzer bu 35 taş mezarın dışında, mezarlıkta daha eski olduğu düşünülen, üzerinde hiçbir motif veya yazı bulunmayan sadece toprağa taş konulmuş şekilde pek çok mezar da bulunmaktadır. Bu mezarların pek çoğunda kimlerin yattığı tespit edilememiştir.

Çalışmada belgelenen mezar taşlarının şekline benzer mezar taşları günümüzde mermerden yapılmaktadır. Yeni mermer mezarların üzerlerinde eski taş olanları gibi motifler ve ustalık gerektiren detaylar bulunmamaktadır. Köyün mezarlığında birkaç tane örneğine rastlanmaktadır.

Bolucan Köyü'nün Kuruluşu ve Konumu

Şekil 1: İşaretli alan, Bolucan Köyü Mezarlığı (Google Earth)

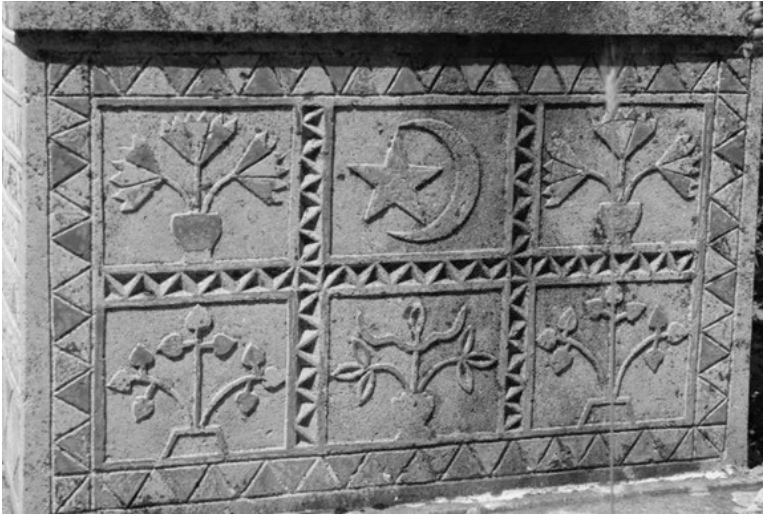
Bolucan Köyü, Sivas'ın Zara ilçesinin 32 kilometre güney doğusunda bulunmaktadır. Haritada $39^{\circ} 40' 13.8900''$ Kuzey ve $37^{\circ} 59' 35.0628''$ Doğu koordinatlarında bulunan Bolucan Köyü, Sivas şehir merkezine 84 kilometre uzaklıktadır. Yine aynı bölgede bulunan Bolucan Nahiyesiyle sıklıkla karıştırılmaktadır. Köy, nahiyeden çok daha eski bir yerleşim yeridir.

Köyün ilk olarak kuruluş tarihi bilinmemekte olup, Ermeniler tarafından kurulduğu sanılmaktadır. 1700'lü yılların sonlarına doğru, Erzincan'ın Tercan ilçesinin Elmalı, o zamanki adıyla Simkörü köyünden bir köylü ailesiyle beraber buraya gelip yerleşmiştir. Sonra yine Elmalı ve çevresindeki köylerden gelen tanıdık başka aileler de buraya yerleşmiştir. Köyün yaşlıları bu ailelerin hepsinin eski Türk boylarından ve şaman geleneğinden geldiğini söylemektedirler. Daha sonra 1970'lere doğru köylülerin pek çoğu ekonomik sebeplerden ve okul, yol, ulaşım gibi ihtiyaçların köyde karşılanamamasından dolayı İstanbul'a yerleşmiştir. Gençler köyde kalmak istememişlerdir. Köy boş kaldıktan sonra 80'li yıllarda Mahmut Akbulut, Bolucan Köyü Derneği'nin kurulması için çalışmalarında bulunmuştur. Bu dernekte insanların topraklarına geri dönmeleri ve atalarının miraslarına sahip çıkmaları, gençlerin,

geleneklerini, göreneklerini unutmamaları amacı içine girilmiştir. Daha sonra köye yol, su ve elektrik getirilmiştir. 2000'li yılların başlarında ise kooperatif kurularak köye yeni evler yapılmıştır. Bu evler sayesinde köye gelen insan sayısında artışlar olmuştur (Kaya, 2019: 31). Ayrıca unutulmuş ve yok olmaya yüz tutmuş eski mezarların korunması yönünde seslerini duyurmaya çalışmışlardır ancak başarılı olamamışlardır.

Mezarlarda Çiçek Motifi

Mezar taşlarında bitki ve ağaç süslemeleri tarih boyunca Anadolu'ya ait pek çok kültürde görülmektedir. Gerek İslamiyet öncesi gerekse İslamiyet sonrası mezarlarda bitki ve ağaç motifleri büyük yer tutmaktadır. Roma, Hitit, Bizans ve Sümer süslemelerinde de bitki motifleri görülmektedir (Sedes & Sal, 2012: 65). Anadolu'nun eski pagan kültüründe doğa tapıcılığı önemli bir yer tutmaktadır.

Şekil 2: Bolucan Köyü Ali Oğlu Rıza Arslan'ın Mezarı, Saksı Bitkileri

İlk çağlardan itibaren insanlar içinde yaşadığı doğanın etkisinde kalmışlardır. Çeşitli doğal figürlere tanrısal, yarı tanrısal özellikler atfetmişlerdir. Doğadaki hangi figürün kutsallaşacağına o paganist toplumun kendi doğal çevresi ve yaşam koşulları etkili olmuştur (Gündüz, 2005: 15). Daha sonra Türklerin Anadolu'ya yerleşmesiyle birlikte kendi kültürlerini ve geleneklerini yerli geleneklerle birleştirdikleri görülmektedir. Ancak

İslamiyet sonrası hayvan ve insan figürlerinin kullanımına çok fazla rastlanmamaktadır. Bunun yerine bitki süslemeleri ve geometrik şekilli motifler daha fazla kullanılmıştır (Karamağaralı, 1993: 1). Özellikle 1200'lü yıllardan sonra geometrik şekillerin yanı sıra bitkisel bezemeler de belirginleşmeye başlamıştır.

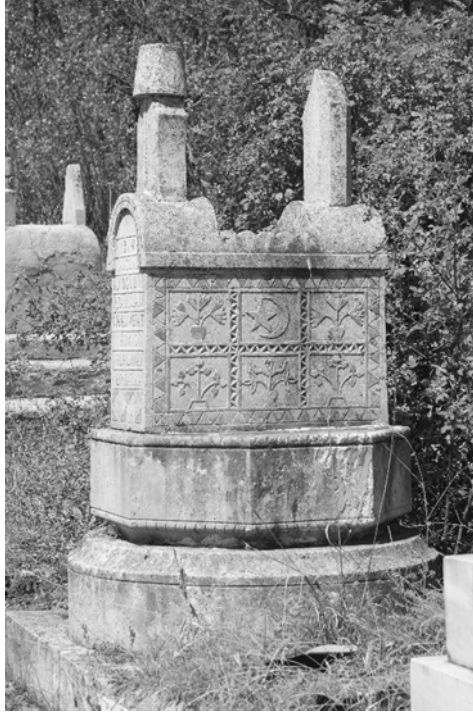
Anadolu Selçuklu döneminde yapılmış olan hemen hemen tüm cami ve medreselerin duvarlarında bitkisel süsleme şeritleri görülmektedir (Ertunç, 2016: 130). Bunlardan biri de Sivas, Divriği'de bulunan Ulu Camii'dir. Caminin kuzey taç kapısında hayat ağacı, dal, çiçek, güneş, ay ve lotus süslemeleri bulunmaktadır. Eski Anadolu pagan kültürünün izleri bu esere de yansımıştır (Bilginer, 2003). Bu gelenek ölüm sonrası inancı da etkilemiştir. Mezar taşlarının üzerine işlenen semboller ve motiflere bakıldığında geçmişten gelen geleneklerin izleri görülebilmektedir.

Bolucan Köyü Dayanışma ve Kalkındırma Derneği kurucularından Mahmut Akbulut'a göre mezar taşları yapıldığı dönemin kültürü, inancı, gelenekleri, sosyal ve ekonomik hayatları hakkında çok şey anlatmaktadır. Bu nedenle üzerlerindeki süslemeler ve motifleri anlamak önemlidir (Kaya, 2019: 23). Bu amaç doğrultusunda köydeki mezarlarla ilgili insanları bilinçlendirmek ve kamuoyunun dikkatini çekerek korunması amacıyla girişimlerde bulunmuş ancak başarılı olamamıştır.

Şekil 3: Bolucan Köyü Rıza Arslan'ın Mezarı, 6 yapraklı çiçek

Alevi - Bektaşî geleneğinde ruhun ölümsüz olduğuna ve sadece dönüşüme uğradığına inanılmaktadır. Bu inanişaya göre bitkiler ve doğa önemlidir çünkü insan ruhunun önce maden olarak başladığı, sonra bitki formuna büründüğü, sonrasında hayvan olduğu, son olarak insan şekline girdiği söylenmektedir (Gürbüzoğlu, 2011: 148). Eski mezar taşlarında çiçek motiflerinin bulunmasının, ölen kişinin genelde kadın olduğuna işaret ettiği söylenmektedir.

Şekil 4: Rıza Arslan'ın mezarı

Örneğin, Bozdoğan mezarları üzerinde araştırma yapan, Ertan Daş'a göre kadın mezar taşlarında bitkisel süslemeler daha çok tercih edilmektedir (Daş, 2010: 121). Bolucan Köyü mezarlarında ise çiçek ve bitki motifli mezarların çoğu erkeklere aittir. Bolucan Köyü Mezarlığı'nda çoğunlukla birbirinin aynısı olan 6 yapraklı çiçek motifi bulunmaktadır (Şekil 3). Ancak örnekte incelenmiş olan 1964 tarihli Rıza Arslan'a ait mezar taşı gibi nadiren saksı içinde ve farklı formlarda bitkiler de bulunmaktadır.

Örnek mezarın her yönünde bitki işlemleri mevcuttur (Şekil 2, 3 ve 4). Eskiden köyde yaşayan insanların doğaya verdikleri önem bitkilerle süslü mezar taşları üzerinde görülmektedir.

Benzer motiflerle, diğer bitki süslemelerine ve aynı biçimdeki mezarlara Sivas Zara'daki çevre köylerde ve İmranlı'da Arık Köyü'nde, Maraş, Tunceli ile Erzincan'da da rastlanmaktadır. Buna büyük benzerlik gösteren Kahramanmaraş Keklikoluk Köyü mezar taşları örnek verilebilir (Polat, 2017). Bu motifler sadece Alevi - Bektaşî kültüründeki mezar taşı geleneğinde görülmekle kalmayıp, Anadolu'nun farklı köşelerindeki mezarlarda da yer almaktadır. Buna örnek olarak yapılan kaynak taramaları sonucunda Bolucan Köyü eski mezarların çoğunda bulunan 6 yapraklı çiçek motifinin bire bir aynısına Aydın'ın Bozdoğan ilçesindeki mezarların bazılarında da rastlanmıştır. Ertan Daş'ın "Bozdoğan Mezar Taşları" çalışmasına bakıldığında Demirci Kuyusu Mezarlığı, Tavaslı Ahmed'in Oğlu Abdullah'a ait mezarın başucu taşında aynı 6 yapraklı çiçek motifi görülmektedir

Mezarlarda Güneş Motifi

Bolucan Köyü mezarlığında tüm eski mezar taşlarının baş kısmında bazıları daha soyut bazıları ise gerçek insan suretinde olan balbal benzeri şekiller bulunmaktadır. Ve başların hepsinin doğu yönüne dönük olduğu görülmektedir. Alevi - Bektaşî inanışa göre Güneş Hz. Ali'yi sembolize eden kutsal bir figür olarak kabul edilmektedir (Karamağaralı, 1970: 94). Mezar taşlarının pek çoğunun üzerinde de güneş motifleri bulunmaktadır (Şekil 5). Öyle ki Tunceli'de bazı insanların gün doğumuyla birlikte yüzlerini güneşe döndükleri ve "Ya Hızır" diyerek secde ettikleri söylenmektedir (Polat, 2017: 529). Eski Türk Şaman geleneğinde de güneşin önemli bir yer tuttuğu ve balbalların hepsinin yüzünün doğu, kuzey doğu ve güney doğuya dönük olduğu bilinmektedir (Gumilev, 2006: 127). Bu noktada Alevi - Bektaşî kültürün eski Türk ve Anadolu'daki pagan geleneğini hâlâ devam ettiren özelliklere sahip olduğu düşünülebilmektedir. Tüm bu benzerlikler köydeki kültürün kökenlerinde Türk boylarının izlerine rastlandığını göstermektedir.

Şekil 5: Kimliği Belirsiz Mezar Taşı Üzerindeki Güneş Motifi

Şekil 6: Kimliği Belirsiz Mezar Taşı

Alevi - Bektaşî gelenekleri hakkında pek çok araştırmada bulunmuş olan Irène Mélikoff, “Atalarının yaşam tarzına hâlâ bağlı öbür Orta-Asya Türk topluluklarında olduğu gibi, göçebe aşiret cemiyetlerinde görülen bir inançlar mozağinin bir din senkretizminin, Bektaşî - Aleviliğın temel bir

vasfını oluşturduğunu, onlar için ayrı bir dini saygı konusu olan Ali'nin de gerçekte, eski Türklerin Gök-Tengri'sinden başkası olmadığını fark ettim" demiştir (Melikoff, 1993: 17). Anadolu'nun çok kültürlülüğüne ve kültürlerin birbirinden etkilenmesine bir örnek olarak, tarihte eski Urfa'daki Harrani paganların benzerliklerini gösterebiliriz.

Paganlar güneş, ay ve yıldızlara büyük önem vermiş, onları yeryüzünü yaratan, düzenleyen ve yöneten tanrısal varlıklar olarak kabul etmişlerdir. Tanrısal varlık olarak gördükleri güneş, ay ve yıldızlara kült merkezleri, suretler, heykeller aracılığıyla tapınmışlardır (Gündüz, 2005: 58). Bu ve benzeri inançlarda güneş önemli bir yer tutmuştur. Bu da doğal olarak ölümden sonraki hayat inancı ve mezar taşlarına da yansımıştır.

Mezarlara Ait Bilgiler

Kimliği Belirsiz Mezar, 1956

- Ölüm tarihi olarak 1956 yazmaktadır. Yazıların yanlış yazılmış olması ve büyük kısmının aşınmış olmasından dolayı mezarın kime ait olduğu tespit edilememiştir.

- Baş kısmı Bolucan'daki kadın mezarlarındaki gibi daha yuvarlak hatlı olmasından dolayı mezarın bir kadına ait olduğu düşünülmektedir.

- Tabanı üç katlı piramit şeklinde yükselmektedir.

- Üzerinde diğer mezarlardan daha farklı bir güneş motifi bulunmaktadır.

- Çizgisel süslemeler, disk benzeri motifler ve ay, yıldız bulunmaktadır.

Rıza Arslan'ın Mezar Taşı

Mezar taşının batı yüzündeki yazı olduğu gibi şu şekildedir

“1314
DOĞUMLU
ALİ OĞLU
RIZA ASLAN
1964D VEFAT
ETMİŞ
RUHUNA
BİR FATİHA”

Mezar taşının kuzey yüzündeki yazı olduğu gibi şu şekildedir

“Ne Sebin Nesli Evel Tahruhuna Layık Süreyi Kıl Şefahat Eyle Ya Resullah”

- Bölgede bulunan diğer tüm eski mezarların aksine tabanı piramit yerine ilk katı dairesel, diğer katı sekizgen şekilde iki kat olarak yükselmektedir.
- Yüzeyinde ufak aşınmalar bulunmaktadır.
- Üzerindeki motifler ve yazılar boyalıdır.
- Üzerinde bitki motiflerinin yanı sıra ay, yıldız, tüfek, sofrta motifleri bulunmaktadır.
- Mezarlıktaki diğer mezarlar gibi baş kısmı doğuya dönüktür.
- Bu biçimde olan mezarların Bolucan Köyü'ndeki son örneklerindedir.

Sonuç

Tüm bu araştırmalar, görüşmeler ve alan çalışmaları sonucunda Anadolu'nun çeşitli kültürlere sahip olduğu, bu kültürlerin birbirlerine benzerliklerinin bulunduğu ve bazı ortak motiflere sahip oldukları anlaşılmıştır. Bolucan Köyü mezarlığı gibi benzer örneklerden olan Sivas, İmranlı, Arık Köyü, Kahramanmaraş, Keklikoluk Köyü ve Aydın, Bozdoğan'da bulunan mezar taşları üzerindeki benzer motifler bu kültürel etkileşimin izlerini taşımaktadır.

Bolucan Köyü mezarlığındaki eski mezarların çoğunun üzerinde doğa motiflerine rastlanmaktadır. Bu motifleri kendilerinden sonraki nesillere karşı birer iletişim aracı olarak kullanmışlardır. Motiflerle anlatımlar yapmışlardır. Fotoğraf çalışmasında örneklendirilen iki mezarın üzerinde de eski Anadolu'daki kültürel ve sosyolojik yapının izleri görülmektedir. Köydeki mezarların üzerlerinde bulunan bitki motifleri gerek camiler gerekse Anadolu'nun başka köşelerinde görülebilmektedir. Ancak bu mezarların üstünde bulunan güneş motiflerinin İslamiyet sonrası Anadolu'da pek fazla örneği bulunmamaktadır. Benzer örneklere yalnızca Sivas, Kahramanmaraş, Erzincan ve Tunceli'nin bazı Alevi köylerinde rastlanmaktadır.

Bu mezarların önemli özelliklerinden biri de en eskisi 1940'lı yıllara ait olsa da form ve semboller bakımından daha eski zamanlardan ve kültürlerden izler taşımalarıdır. Bu gelenek günümüzde bitmiş gibi görülse de taş yerine

mermer mezarlar olarak devam etmektedir. Günümüzde taş üstüne motifler ve süslemeleri aynı şekilde yapacak usta bulunmamaktadır. Bu nedenle Bolucan Köyü'ndeki yeni mermer mezarlar şekil bakımından eski olanlara benzese de süsleme ve motifler bakımından daha sadedir.

Bu çalışmada bir toplumun geçmişini anlamak için mezar taşları üzerinde incelemelerde bulunmanın yararlı olabileceği tespit edilmiştir. Bolucan Köyü eski mezarları gibi geçmişe ait bilgiler verebilecek, kültürel açıdan önem taşıyabilecek örneklerin, zamanın ve doğanın yıpratıcılığına karşı yok olmadan önce görüntülenmesi ve belgelenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu konuda zamanın tanıkları olan fotoğrafçılar ve belgeselcilere büyük görev düşmektedir.

Bolucan Köyü'nde yaşayan insanların bazılarının geçmişi, tarihi ve kültürleri hakkında bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Bazı daha eski mezar taşları insanlar tarafından bilinçsizce yok edilmiş veya doğa koşullarına yenik düşmüştür. Daha eski mezar taşları ise evlere ve bahçelere duvar olarak kullanılmak üzere yok edilmiştir.

Bölgede yapılacak belgesel ve fotoğraf çalışmaları kendi geçmişinden, kültüründen haberi olmayan insanlarla geçmişleri arasındaki bağın giderek kopmasına engel olabilecektir. Toplanan veriler ve yapılan çalışmalar burada yaşayan insanlara da anlatılmalı ve toplum bilinçlendirilmelidir. Bu sayede hem geçmiş ve yeni kuşak arasında bir zincir oluşturulmuş hem de bu mezarlar somut olarak belgelenmiş olarak kalıcı hale gelecektir.

Kaynakça

1. Bilginer, A. R. (2003, Nisan 22). Anadolu- Türk Buluşmasının Evrensel Çiçeği, Divriği Ulu Camisi ve Şifahanesi. *Cumhuriyet Gazetesi Bilim Teknik eki*, s. 16.
2. Butasım, N., & Ertekin, Z. (2018). İslam Süsleme Sanatının Mezar Taşlarına Yansıması; “Bingöl Örneği” <https://docplayer.biz.tr/52893065-Gslam-susleme-sanatinin-mezar-taglarina-yansimasi-bgnngol-ornegg-reflectgon-of-decoratgve-arts-of-the-gslamgc-grave-stone-example-bgnngol.html> adresinden alındı. (Erişim tarihi: 10.01.2019).
3. Crowley, D., & Heyer, P. (2014). İletişim Tarihi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
4. Daş, E. (2010). Bozdoğan Mezar Taşları. *Sanat Tarihi Dergisi*, 109-127.

5. Ertunç, Ç. Ö. (2016, Mart). Anadolu Selçuklu Dönemi Taç Kapıları Süsleme Şeritlerinde Tezyinat. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (5), 114-131.
6. Gumilev, L. (2006). *Avrasya'dan Makaleler-1*. İstanbul: Selenge Yayınları.
7. Gülçiçek, A. D. (2002). Alevi-Bektaşî Edebiyatında Doğa Sevgisi. *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* (22).
8. Gündüz, Ş. (2005). *Anadolu'da Paganizm, Antik Dönemde Harran ve Urfa*. Ankara: Ankara Okulu Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
9. Gürbüzöğlü, A. R. (2011). Alevilik Ve Bektaşîlik İnancında Devriyeler. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 141-158.
10. Hoppal, M. (2014). Şamanlar ve Semboller, Kaya Resmi ve Gösterge Bilim. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
11. İnan, A. (1986). *Tarihte ve Bugün Şamanizm*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
12. Karamağaralı, B. (1970). Sivas ve Tokattaki Figürlü Mezar Taşlarının Mahiyeti Hakkında. *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırma Dergisi*, 75-109.
13. Karamağaralı, B. (1993). *Ahlat Mezar Taşları*. Ankara: Elia Yayınları.
14. Kaya, B. (2019, Haziran). Belgesel Ön Hazırlığı Niteliğinde; Sivas, Zara, Bolucan Köyü Eski Mezar Taşlarının Kültür Aktarımındaki Öneminin Araştırılması ve Fotoğraflanması. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
15. Melikoff, İ. (1993). *Hacı Bektaş Efsaneden Gerçeğe*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapevi.
16. Polat, C. (2017). Kahramanmaraş Keklikoluk Köyü Mezar Taşlarının Şekil ve Süsleme Bakımından Değerlendirilmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 523-538.
17. Sedes, F., & Sal, M. (2012, Nisan 27). Süleymaniye Camiinin Haziresi. Sedes Mimarlık:<http://sedesmimarlik.com/Suleymaniye-Camiinin-Haziresi.html> adresinden alındı. (Erişim tarihi: 19.12.2018).
18. Uğurlu, A. (1991, Nisan). Anadolu Dokumalarında Motif Felsefesi. *Tekstil ve Mühendis* (26), 76-82.
19. Uzunöz, C. K. (2017). *Atalarımı Aramaya Geldim*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları.